

PENYACANS

Noms d'una collada i font en el Montseny, te. Fogars de Montclús: a l'encreuament del camí que puja de Campins al coll de Santa Helena, que allí se'ns creua amb el de Fogars a Santa Fe.

PRON.: «ə peɲəkáns», 1925 (exc. 58). sens dubte PINNA CANIS 'penyal del gos' probt. perquè des d'aquelles timbes llancen gossos o les cries quan en tenen masses. Formacions semblants: *Montcaní* (veg. s.v.) forma autèntica d'uns penyals a la dreita del Segre cap al NO. d'Organyà, que hem esmenat d'una forma inexacta que els dóna *Enc. Cat.: Penyagats* o *Penya des Gats*, poc en avall de Miravet, dominant l'Ebre (Tusquets, *Mem. Assoc. Cat. d'Exc. Ci.* vii, 91): des d'allí estimbaven els gatets de les gatonades les mavereries veïnes (que sempre en fan de sobres).

HOMÒNIMS:

A la comarca del Baix Ebre: en te. d'Alfara (dr. Ebre, uns 6 k. ONO. de Tortosa): «Pont de pedra dit de *Peñaflor*, segons tradició, construït per un frare franciscà (?), Em. Morera (*G.G.C.*, p. 736). El que consta és que havia estat un castell: en una sentència sobre afrontacions de *Castles* (> *Carles*, el poble antic, desaparegut, vell centre de la vall d'Alfara): llista detallada que el posa entremig del massís dels Ports de Tortosa-Caro i els d'Alfara-L'Espina: hi va, amb nº 14, després de *Caro* (nº 10) i del *Toçal d'en Alberola* (nº 13), (potser = La Tossa de Rei?), i seguit de *Noguerola* (15), *Coll d'Alfara* (22), *Serra de La Spina* (26), *El Toscar* (27), *Castles* (28) i *Font del Moliner* (39): (document conservat en còpia del S. xv, en l'arx. munic. de Tortosa, comunicació d'Albert Curto).

D'un *Vilanflor* de la Conca de Tremp (var. antiga *Villafuroris*, potser enganyosa): en parlaré a prop de l'origen de *Tremp*.

I és també molt repetit *Peñaflor* com topònims cast.-gall.-moss.: dos pobles, amb mun., prov. Sevilla, segons Madoz, reconq. 1189 i Valladolid, 2 «lugares» agre. a Astúries i prov. Ourense i un barri de la ciutat de Saragossa.

PENYAFORT

Format amb *fort* antigament adjectiu de terminació única, fem. i masc. com el ll. FORTIS cat. antic *fort*, cast. *fuerte* etc. Devia haver estat primitivament el nom d'un castellet o turó fortificat, a l'Alt Penedès: on es crià la família de Sant Ramon: «conseller de Reis i de Papes» segons inoblidablement cantava la cançó del poble; i consta encara així en una decisió de les Corts de Perpinyà (S. xiv), de demanar la canonització del sant, oriünd «a loco --- cognominato vulgariter *Penyafort*, prope Villam Francham *Penitensis*, Barchinonensis dioecesis, ille beatus vir f r a t e r Raimundus de *Penaforti*» (BSAL vii, 397a);

el nom del sant i les seves obres també circulà llarg temps en la forma més arcaica amb *-n*: «Summa de Mestre Ramon de *Penafort*» Bna. 1432 (*BABL* v, 283). Gens xocant puix que el *Penedès* és la comarca dels *Penedos*: els castells roquers, com *Penafel* al S. de Vfr. Nom que es repeteix a Mallorca: a *Penyafort*, te. Alcúdia (xl, 72.16; Masc. 7C4).

PENYAGOLOSA

El puig més alt de tot el País Val.: «linde Oeste del Maestrazgo de Montesa» (Cavanilles i, 85 n.1). Bones descrs. i fotos de Sarthou (*GGRC*). Al trifini Vistabella-Xodos-Villafermosa, fi de la terra catalana, afrontant amb la vall de l'alt Millars de parla aragonesa.

PRON. *peɲagolóza* oït a Morella (1934: LL i, p. O); i a Benassal, (xi, 1935), i en el Santuari de Sant Joan de Penyagolosa, on vaig fer nit aquell vespre. Ultra el santuari i el gran puig hi havia un fort castell.

MENCIONS ANT. 1203: «dono term. huic castello de *Penna Golosa* ad collatum de Forcatís et ex alia parte *Penna Golosa* usque ad afr. de Mescide --- Moscarola --- Aceneda et de Osca» (*CoDoACA* viii, 94.7); 1213: afr. de Culla: «ad *Xodos* et ad *Pinnam Gulosam* (BSCC xi, 355); 1243: afr. de Vilaformosa: «terminos ad supremum de *Penna Golosa*» (BSC ix, 169); 1251: afr. de Vistabella «ex una parte in caput *Penam Golosam*» (BSCC xii, 132-4); 1382: capite *Penegolose* ('cim de P.') (BSCC xiv, 46.22); 1599: «--- als collados de *Penyagolosa*» doc. llegit per mi el 1961 a l'Arx. de Xodos en fer-hi la meua enq. (xxxix, 95.12).

ETIM. Com que tal nom i lloc era ben incitant per als estudiosos, i encara més per als aficionats a l'etimologia, de seguida abundaren tals conjetures. Escolano (ii col. 705) en disparà dues: «pico tan sobresaliente que parece quererse tragar el cielo (!); o... por lo que andan y trepan por ello los *golosos* médicos y herbolarios en demanda de --- yerbas» (ii, 705) («qui en dirà més gran mentida...»: juguesca dels Pastorets...). Un disbarat no tan gros és el que ha anat guanyant més vots d'ençà de Cavanilles (i, 854) «corrupción de *Peña colosal*»; i així ja van seguint Garcia Girona (*Voc. del Maestrat*, s.v. *desent*, i *golós*); Martí Gadea (*Terra del Xè* ii, 97). Coronat per *AlcM*.

Ja hi vaig replicar amb una explicació raonable segons els fets indiscutibles de les muntanyes, i l'única versemblant a la llum de lexicologia històrica de la llengua, com sigui que la suposada var. *Penyacolosa* no ha existit mai: pura invenció del *DAG*. i *AlcM*. Recordem-nos que -QUI- dóna sovint *co* o *go* (*sangonera*, *engonal*, *enconar*, INQUINARE) i que *Penyagolosa* està més a prop de les *àguiles* i de